

Kannanotto

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto

Kannanotto perusopetuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden sekä perusopetuksen tuntijaon uudistamiseen terveystiedon opetuksen osalta.

Allekirjoittaneet esittävät, että peruskoulun luokilla 7 - 9 terveystiedon opetuksen tuntimäärä säilyy nykyisellään (kolme vuosiviikkotuntia) ja että luokilla 5 ja 6 tuntijakoon lisätään yksi terveystiedon viikkotunti kummallekin luokalle. Ehdotuksemme tukee ja on oleellinen osa terveyserojen kaventamista. Se on myös oleellinen osa hallitusohjelmassa korostettua eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentämistä.

Perusteluja esitykselle

Yksi tärkeimmistä terveystiedon opetuksen tavoitteista on taata riittävät terveystiedot ja -taidot kaikille, mutta erityisesti niille oppilaille, jotka päättävät opiskelunsa peruskouluun. Tämä vähiten koulutusta saanut väestönosa on jokaisen terveystietämisen mukaan aikuisena sairain väestönosamme. Suurin syy tähän on riskikäyttäytyminen. Vaikka merkittävä osa lapsistamme ja nuoristamme voi hyvin, meillä on joukko nuoria, joiden terveystietämisyksessä on isoja haasteita mm. alkoholin, tupakan ja huumeiden käytön suhteen. Myös jatkuvasti lisääntyvä ylipaino sekä kuntotekijöiden huonontuminen vaativat ravinto- ja liikuntatietouden lisäämistä. Lisäksi mielenterveyden edistäminen ja tukeminen sekä syrjäytymisen ehkäisy ovat yhteiskunnassamme ensiarvoisen tärkeää. Kansaneläkelaitos korvasi 16 - 29 -vuotiailla vuonna 2008 yli 400 000 sairauspäivää. Määrä on 44 prosenttia suurempi kuin viisi vuotta aikaisemmin (Raitasalo 2009). Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt ovat työkyvyttömyyseläkkeiden suurin syy Suomessa (Tilastokeskus 2009).

Hyvinvointiyhteiskuntamme ylläpitäminen nykytasolla edellyttää työurien pidentämistä ja eläkkeelle siirtymisen myöhentämistä. Tämä toteutuu varmimmin, jos työntekijän terveys, työkyky ja motivaatio säilyvät hyvinä. Terveystiedon opetus antaa nykyisellään ja erityisesti laajennettuna luokille 5 - 6 jokaiselle nuorelle tiedot, taidot, valmiuden ja motivaation ylläpitää ja edistää omaa terveyttään, työkykyään ja hyvinvointiaan hyvinvointiyhteiskuntatavoitteen toteuttamiseksi. Varhain aloitetun, järjestelmällisen ja tavoitteellisen terveystiedon opetuksen ehkäisevä merkitys lisääntyy ja mm. päihdekokeiluja saadaan siirrettyä ja sitä kautta ongelmia vähennettyä. Esimerkiksi Pitkäsén tutkimuksen (2006) mukaan päihteiden käytön aloittaminen mahdollisimman myö-

hään vähentää sekä niitä huomattavia haittoja, joita alaikäisten päihteiden käytöstä syntyy, että myöhempää päihdeongelmaisten suurta määrää yhteiskunnassamme.

Lääkepolitiikka 2020 -asiakirjan mukaan on esitetty yhtenä toimenpiteenä lisätä kuluttajien ja potilaiden kriittistä terveystiedon lukutaitoa. Terveystieto oppiaineena vastaa tähän haasteeseen. Kouluterveyskyselyjen mukaan oppilaat pitävät terveystiedon aiheita kiinnostavina ja 75 % katsoo, että terveystiedon opetus lisää heidän valmiuksiinsa huolehtia terveydestä. Terveystieteen liittyviin asioihin vaikuttavat monet asiat lapsen ja nuoren ympäristössä ja yhteiskunnallisessa kehityksessä. Terveystiedon opetuksen katsotaan olevan yhteydessä nuorten käyttäytymisen myönteiseen kehitykseen esimerkiksi teiniaborttien määrän vähentymisessä, lisääntyneessä ehkäisyntäytössä sekä yhdyntöjen aloitusten myöhentymisessä.

Sosiaali- ja terveysministeriön Toimiva terveyskeskus -ohjelman tärkeimpiä toimenpiteitä on terveyshyötymallin kansallinen käyttöönotto. Tämän mallin keskeinen osa on ihminen itse oman terveytensä tärkeimpänä toimijana. Terveystiedon tuntimäärän vähentäminen tulisi vaarantamaan terveyshyötymallin juurruttamisen jo kouluiässä. Saman tiedon ja oivalluksen välittäminen myöhemmässä elämän vaiheessa tulee olemaan kustannuksiltaan moninkertaista ja samalla menetetään terveen elämän kannalta tärkeimmät kasvu- ja kehitysiän vuodet.

Eettiset näkökulmat sisältyvät kaikkiin terveystiedon oppisisältöihin oleellisena osana. Tietojen lisäksi terveystiedon opetuksen kautta lapset ja nuoret oppivat terveys- ja hyvinvointiosaamisen taitoja ja heidän terveyden lukutaitonsa kehittyy. Esimerkiksi terveystiedon opetuksen myötä aikaansaattava mediakriittisyys on tärkeä kansalais-taito, joka auttaa lasta ja nuorta hahmottamaan hänen elämänsä vaikuttavia asioita. Terveystiedon opetuksessa opitaan lisäksi vuorovaikutustaitoja sekä osallisuutta niin lähiyhteisöihin kuin yhteiskuntaan. Näin ollen terveystiedon opetuksella vaikutetaan myös syrjäytymisen ehkäisyyn.

Terveystieto on oppiaine, jolla voidaan vaikuttaa niin yksilön, luokan kuin koko koulun hyvinvointiin ja kouluviihtyvyyteen. Sen opetusta onkin tärkeä integroida laajemmin myös muihin oppiainekokonaisuuksiin.

Lausunnon keskeinen sisältö

Allekirjoittaneet kansanterveyden ja terveyden edistämisen asiantuntijat esittävät, että peruskoulun luokilla 7 - 9 terveystiedon opetuksen tuntimäärä säilyy nykyisellään (kolme vuosiviikkotuntia) ja että luokilla 5 - 6 tuntijakoon lisätään yksi terveystiedon viikkotunti kummallekin luokalle.

Riittävät terveystiedot ja -taidot ovat jokaisen suomalaisen koululaisen perusoikeus ja avain yksilön ja väestön hyvään terveyteen ja hyvinvointiin.

Helsingissä 19.9.2011

Terveys - Hälsan ry
Kristiina Hannula
toiminnanjohtaja

Terveys - Hälsan ry
Kerttu Tossavainen
professori, puheenjohtaja

Aivoliitto ry
Tiina Viljanen
toiminnanjohtaja

A-klinikkasäätiö
Olavi Kaukonen
toimitusjohtaja

Allergia- ja Astmaliitto ry
Ilkka Repo
toimitusjohtaja

Barnvårdsföreningen i Finland r.f.
Pia Sundell
toiminnanjohtaja

DAT, Lääkärit tupakkaa vastaan verkosto
Annamari Rouhos
varapuheenjohtaja

Elämäntapaliitto ry
Sari Aalto-Matturi
toiminnanjohtaja

Elämä On Parasta Huumetta ry
Kari Vuorinen
toiminnanjohtaja

Erytishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry
Kai Laitinen
toiminnanjohtaja

Folkhälsans förbund rf
Viveca Hagmark
toiminnanjohtaja

Hengityслиitto Heli ry
Vesa Kukkonen
toimitusjohtaja

Iholiitto ry
Sirpa Pajunen
toiminnanjohtaja

Koulutus Elämään -säätiö
Sami Teikko
toiminnanjohtaja

Liikuntatieteellinen seura LTS
Antti Uutela
professori, puheenjohtaja

Mielenterveyden keskusliitto ry
Timo Peltovuori
toiminnanjohtaja

Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskus
Vesa Korpelainen
toiminnanjohtaja, terveydenhuoltoneuvos

Raittiuden Ystävät ry
Tom Anthoni
toiminnanjohtaja

Samfundet Folkhälsan
Stefan Mutanen
toimitusjohtaja

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
Vertti Kiukas
toiminnanjohtaja

Suomen Ash ry
Mervi Hara
toiminnanjohtaja

Suomen Diabetesliitto ry
Jorma Huttunen
toimitusjohtaja

Suomen Lääkäriliitto
Heikki Pälve
toiminnanjohtaja

Suomen Mielenterveysseura
Marita Ruohonen
toiminnanjohtaja

Suomen Osteoporoosiliitto ry
Olli Simonen
puheenjohtaja

Suomen Sydänliitto ry
Tor Jungman
pääsihteeri

Suomen Syöpäyhdistys ry
Harri Vertio
pääsihteeri

Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus STHL ry
Leila Lehtomäki
puheenjohtaja

Terveyden edistämisen keskus
Janne Juvakka
toiminnanjohtaja

Työterveyslaitos
Harri Vainio
pääjohtaja

Väestöliitto ry
Helena Hiila
toimitusjohtaja